

“ŞEİRLƏRİMİ SÜFRƏNİN BİR QIRAĞINDA YAZIRAM”

Günəşli bir yaz günü Fərqanə Mehdiyeva ilə yol aldıq ürəyində Laçın adlı payız yelləri əsən şair İlham Qəhrəman ilə həmsöhbət olmağa. Müsahibimizin yaşadığı evi tapmaq elə də asan olmadı. Zabrat qəsəbəsinə gedib çıxmaqdan çətin oldu şairin evini tapmaq. Şairin evi ürəyindəki nisgil kimi gizlənməmişdi o boyda Zabratın ucqar bir küncündə. Əvvəl istədik, kimdənsə soruşaq ünvanı. Sonra fikrimizdən vaz keçdik. Xatırladıq ki, adamlar İlham Qəhrəmanın Laçındakı evinin ünvanını tanıyır. Adamlar deyəndə, hamı yox, qarabağlılar tanıyır, laçınlılar tanıyır, unutmayanlar, unutdurmayanlar tanıyır. Bir də ki, şairin özünü belə tanımaqda çətinlik çəkən bu şəhərin soyuq adamları evini hardan tanıya bilər?

Bəlkə də, biz həmsöhbət olmaqdan çox, şairin yaşadığı evi tanımağa gedirdik. Gedirdik ki, şairin heç kimin tanımadığı, daha doğrusu, tanımağa qəbullana bilmədiyi evini tanıyaq. Əslində şairin evini heç kim tanımır. Şair Allahını tanıyır, Allah da şairi və şairin evini. Yəqin ki, bu mənada Allah İlham Qəhrəmana daha çox diqqət ayırmalı olur: həm şairi yaşadan Laçındakı evini pənahında saxlayır, həm də yaşadığı Zabrat qəsəbəsindəki evini.

Uzun sözlü qisası, şairin evini tapmayınca özünə zəng vurduq. Vədələşdiyimiz yerdə görüşdük. Hiss elədim ki, həmsöhbətimiz bizi doğma Laçında deyil, məmləkətin bu biri başında qarşıladığına görə için-için vicdan əzabı çəkir. Bu

ağrını duymaq üçün onunla yazı masası ətrafında oturmaq lazım gəlmirdi. Şairin yazı masasının əksi gözlərində qalmışdı.

Əyri yollardan düz keçib, gəlib çıxdıq şairin evinə. Balaca həyət, balaca ağaclar, balaca ev... Və böyük ürəyini özünə, özünü də bu balaca evə sığdıran bir şair... Həyətə daxil olan kimi İlham müəllim ağaclardan, güllərdən, çiylək kollarından ağız dolusu danışmağa başladı. Bir anlıq mənə elə gəldi ki, təsəlli olsun deyə, şair iki sotluq həyətində özünə kiçik bir Laçın qurmaq istəyib. Mən bu qapı-bacaya – “Kiçik Laçın” a şairin əllərinin zəhməti kimi baxa bilmədim, mən bu “kiçik Laçın” a şairin gözlərindən süzülən göz yaşlarından cücərmiş Laçın kimi baxırdım...

Müsahibəyə qədər yaşananlar, əslində söhbətimizin hansı məcrada keçəcəyindən xəbər verirdi. Axır ki, şairi az öncə ayrıldığı – heç vaxt ayrılmadığı-yazı masasına çəkib, söhbətə tuta bildik...

– İlham müəllim, necəsiniz? Baxıram, maşallah, üzünüz gülür. Ümumiyyətlə, sözlü üzünüz nə vaxt gülür? Şairin üzünüz güləndə, ya qanı qara olanda?

– Şükür, əhvalım pis deyil. Adətən, qışda əhvalım bir az dolaşır, amma indi yaxşıyam. Ötənlərdə onurğamdan əməliyyat olundum, bərk ağrıyırdım. İynələrin hesabına qalxdım ayağa.

Ümumiyyətlə, mən şair kimi öz daxili konstruksiyamı daha çox musiqi ilə qoruyuram.

Həmişə yazanda həzin musiqilərə qulaq asıram. Bu musiqilərə köklənəndən sonra müşahidələrimlə, həyatımla bağlı olan hadisələrin şeirini yazıram. Mən şeiri bax belə yazıram.

Qaldı sözün üzünün gülməyinə, heç vaxt mənə kefidən şeir yazmaq nəsb olmayıb. Həmişə kədərli olanda şeir yazıram. Məncə, şairin qanı qara olanda yox, üzü ağlayanda sözün üzü gülür.

- Belə çıxır ki, mütaliədən çox musiqi dinləyirsiniz.

- Elə deməzdim. Mən ədəbiyyata mütaliə ilə gəlmişəm. 1988-ci ilə qədər kitab bazarında Azərbaycan dilində nə vardısı, hamısını oxumuşam. Allah ermənilərə lənət eləsin, Qarabağ hadisələri başlayanda mənim sistemli mütaliə ardıcılığım da qırıldı. Meydan hadisələri başladı. Bilənlər bilir, mən meydan hərəkətində əvvəldən-axıra dik duranlardan olmuşam. Adamlar var ki, bunu şüar edib orda-burda deməkdən zövq alır. Mən isə əksinə, bu xidmətimi "Azadlıq" adlı bir şeirimdə ifadə etmişəm, vəssəlam.

- Elə bir mövzu varmı ki, yazı masanızdan uzaqlaşdırmaq istəmişiniz, amma əliniz gəlməyib? Və ya hansı mövzuda yazmaq sizə əzab verir?

- Bu yaxınlarda Mirmehdi Ağaoğlu məndən müsahibə aldı. O da sual verdi ki, niyə Laçın mövzusunda kənara çıxma bilmirsiniz? Mən təkcə doğulduğum Laçından yazmıram, ümumilikdə Qarabağdan, Zəngəzurdan - itirilmiş torpaqlardan yazıram. Əlbəttə, çox istərdim ki, indi yazdığım ağırlı mövzulardan yazmayım. Kaş torpaqlarımız işğal olunmayıdı, bu qədər qan tökülməyəydi. Mən də o mövzulara girişməyəydim. O gün elə bil qeybdən gəldi, bir "Gizlənqaç"

şeiri yazdım. Şeirin məzmunu da beləydi ki, Laçın da bizim tay-tuşumuzdur. O da başqa uşaqlıq dostlarımız kimi bizimlə gizlənqaç oyanıyır. Yummaq növbəsi Laçına çatanda, o gözlərini yumur, biz də qaçıb gizlənirik. Laçın gözlərini açır, qaçıb gizlənməmiş bizləri axtarır..

- Bayaq bir müsahibənizi xatırlatdınız, o müsahibədə demisiniz ki, Laçının küçələrində sıra ilə cökə ağacları var idi, biz dərsə gedəndə əllərimizi o ağaclara vura-vura gedirdik. İndi əllərim daha çox o ağaclar üçün, Laçın üçün darıxır. Sizcə, müharibə şəraitində yaşayan, torpaqları işğal edilmiş bir şairin əlləri darıxanda qələm götürməlidir, ya silah?

- Maraqlı sualdır.. Aprel döyüşləri başlayanda oğlum Nicat düz üç dəfə mənə təkid elədi ki, ata, mən də gedirəm cəbhəyə. Dedim, oğlum, sən ucuz şöhrət qazanmaq istəyirsən. Etiraz elədi. Dedim, bunun üçün Ali Baş Komandan əmr verməlidir. Gedəcəksən hərbi komissarlığa, onlar da mən deyəni deyib, səni geri qaytaracaqlar. Amma nə danım, özümün də ürəyim təpirdi ki, həmin günlərdə döyüşlərə qoşulum. Heç olmasa gedib səngərdə növbə çəkən əsgərləri söhbətə tutum, onları yatmağa qoymayım. Düşmən fürsətdən istifadə edib, mövqelərimizə hücum çəkməsin. Heç nəyə yaramasaq da, ən az bu işi görə bilirik. Təki Qarabağ töhməti üstümüzdən götürülsün. Nə qədər ki Qarabağ işğaldadı, boynumda, çiyinlərimdə böyük bir töhmət daşıyırmışam kimi hiss edirəm özümü.

- Bir zamanlar sizin "Qapı" adlı rubrikanız var idi. Bu "Qapı"dan bir çox önəmli qələm adamları keçib. İş elə gətirib ki, qapıcının qapısına gəlmişik. Qapıçı öz "Qapı"sını necə xatırlayır?

- Mən o qapını hər zaman mənəvi qapı hesab etmişəm. Azərbaycanın bir çox mədəniyyət xadimləri bu rubrikanın qonağı olub. Qonaqlarım arasında şairlər, yazıçılar, jurnalistlər, rəssamlar, qiraət ustaları üstünlük təşkil edirdi. Rubrikanın formatı belə idi ki, qonaqları dəvət edir, müsahibələr alırdım. Əgər qonağın təmsil etdiyi sahədə, hər hansı bir məsələ haqda nə vaxtsa dediyi tutarlı bir fikri vardısı, onu da sitat şəklində yeri gəldikcə-müsahibə əsnasında təqdim edirdim. Burada təkcə müsahibələr və fikirlər getmirdi. Həmçinin zaman-zaman qələm dostlarımız haqda maraqlı lətifələrə də yer verirdik.

Belə bir maraqlı və rəngarəng rubrika idi bizim "Qapı" rubrikası. Unutmadığınıza və xatırladığınıza görə sizə minnətdarlığımı bildirirəm. Qeyd edirəm ki, sonralar "Qapı" rubrikasında gedən yazıları toplayıb kitab halında çap elədik. Tirajı az idi. Deyəsən, dostların çoxuna çatmadı.

- Bayaq metroda baş verən bir əhvalatı xatırlatdınız. Və söhbətdən öncə onu da vurğuladınız ki, on doqquz ildir metroya minirsiniz. Yerin altından qorxursunuz, ya üstündən?

- Aqillər deyir, o şey ki labüddür, ondan qorxmaq lazım deyil. Əslində yaranmışın yeri elə yerin altıdır. Şəms Təbrizi də deyirdi: "Yerin altından qorxmayın. Bəlkə, onun altı üstündən daha gözəldi". Metroya minməməyim də səbəbsiz deyil. Qara ciyərimdən xəstəlik keçirəndən sonra məndə nevroz yarandı. Qapalı yerdə havam çatmır. Elə ona görə də metroya minə bilmirəm. Bir növ maşınla gəzməyə adətəkdə olmuşam. Olur ki, arada maşınızsız qalırım. Onurğamdan da əməliyyat olunmuşam. Çox ayaq üstə qala bilmirəm. Elə ona görə də avtobusa-filana da minmirəm. Üzüm də gəlmir ki, gözümlü zilləyib hansısa cavandan mənə yer verməsini gözləyirəm. Onsuz da çoxu yer vermir. O bizim nəşildi, sözün hər mənasında, ömür boyu ayaqda, dik qalmışdıq.

- Adam var ki, deyir, məni şeir harda tutur-tutsun, fərqi yoxdur, mənim öz hücrəm, öz küncüm, öz yası masam var, ora çəkilməsəm, yaza bilmirəm. Adam da var, hətta öz yerindən başqa yerdə yata bilmir. Fərqi yoxdur, o yer həmin adamın yerindən min dəfə rahat olsa belə. Bəs sizin necə, özünüzməxsus elə bir küncünüz, hücrəniz varmı ki, ora çəkilib rahat-rahat yaza bilərsiniz?

- Bu sual əslində şair, yazıçı üçün intim sualdır. Qabaqlar şeiri mətbəxdə yazırdım. Özü də kağız-qələmi qəzetin arasında gizlədirdim ki, kimsə şeir yazdığını bilməsin. Yazı prosesi bu mənada mənim üçün intim prosesdi.

Bir dəfə Rəşid Behbudov adına Mahnı Teatrında bir şair dostumla tədbirdə idik. Bir də gördüm ki, şair dostum qovluğunu dizinin üstünə qoydu, qələm-kağız çıxardı, başladı yazmağa. Əvvəl elə bildim, təəssüratlarını yazır. Soruşdum ki, şair, nə yazırsan? Dedi, şeir yazıram. Təsəvvür edin, konsert gedir, vürhəvurdu, bu da oturub şeir yazır. Məəttəl qaldım. Bu, bir az da şairin qanlı döyüşlərin içində döyüşmək əvəzinə, oturub

vətənpərvərlik şeirləri yazmağına bənzəyir. Açıq, mən belə adamlara qibtə etmirəm.

- İlk yazı masanız nə olub?

- İlk şeirlərimi Laçında keçdi otara-otara yazmışam: "Hardasınız, keçilər, Sizi gəzir iki gözüm..." Elə ilk dinləyicilərim də keçilər olub. Mənim ilk şeirlərim qələmə alınmayıb. Ona görə də deyə bilərəm ki, ilk yazı masam elə öz dilim olub.

- Bəs indiyəcən neçə yazı masanız olub?

- Bəlkə, inanmayacaqsınız, amma mənim ayrıca yaza masam olmayıb. Elə indinin özündə də yoxdu. Gördüyünüz bu masa həm mənim süfrəmdə, həm də yazı masam. Qarabağlılar demişkən, iyimi bura salmışam. Bu masada yazdıqlarımı o biri masada yaza bilmirəm. Bir də gəlib görürəm ki, yazı masamı ləğv eləyib, süfrə açıblar. Kitabım bir tərəfdədi, qələmim bir tərəfdə, kağız-kuğuz da bir tərəfdə. Darılmıram, qaranquş özünə yuva quran kimi, mən də dimdiyimdə yenidən öz yazı masamı-hücrəmi qurmaq üçün çör-çöp, kağız-qələm daşımağa başlayıram...

**Fərqanə,
Taleh**